

El debat públic

Aquesta publicació ha estat possible gràcies a l'ajut de l'Ajuntament de Barcelona-Participació Ciutadana i Associacionisme.

Aquesta publicació és un projecte de l'Escola de l'IGOP-UAB.

Coordinació

Fernando Pindado i Oscar Rebollo

Estudiant en pràctiques

Sara Moreno

Aquesta obra està subjecta a llicència Creative Commons Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 3.0 Espanya (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>). Està permès de reproduir-la, distribuir-la i fer-ne comunicació pública, sempre que es faci sense afany de lucre i se'n reconegui explícitament els autors i les autores, i l'Escola de l'IGOP com a editora de la publicació.

EL DEBAT SOBRE EL DEBAT PÚBLIC

ÍNDIX

A. PRESENTACIÓ	7
B. INTRODUCCIÓ.....	11
1. Algunes “perles” de frases pronunciades realment	11
2. Algunes preguntes inicials	12
3. El llenguatge, atribut humà	14
4. El context institucional: el debat ciutadà com a una dimensió de la participació política	16
C. EL DEBAT PÚBLIC	19
1. Sobre el concepte	19
. És un nom nou per a una cosa vella?	19
. El debat públic necessita ser organitzat?	20
. Una proposta de definició i de contingut	20
. Diferència amb altres conceptes: concertació, interlocució, negociació.	21
. Una democràcia de qualitat necessita desenvolupar també la seva dimensió dialògica	21
. Els resultats del debat no vinculen a ningú, tot i que comprometen al promotor ..	22
2. Sobre què es pot fer debat públic.....	23
. La política i les polítiques com a marc delimitador	23
. Atenció a la banalització.....	24
. Sempre abans de la decisió	24
3. Finalitats.....	24
. Rescatar la política dels intermediaris pèrfids	25
. Fer transparent l’acció política	25
. Controlar el poder	26

. Conèixer millor l'impacte social de les actuacions públiques	27
. Afavorir la presa de decisions.....	27
. Enfortir la ciutadania	28
. Millorar la qualitat del sistema democràtic.....	28
. Facilitar la creativitat i la innovació	29
4. Els elements subjectius del debat públic: les persones, les organitzacions i les institucions	29
. Qui pot convocar un debat públic?	29
a) Iniciativa ciutadana per demanar a la institució que convoquin un debat públic.....	30
b) Debat públic organitzat i promogut directament per la ciutadania.....	30
. Qui és convocat a un debat públic?.....	31
. Obligatorietat o discrecionalitat?	32
5. Com es fa el debat. Els elements instrumentals	32
. Aprendre de l'experiència	33
. No s'improvisa, cal planificar.....	33
a) Preparació	33
b) Informació.....	34
c) Diàleg i recollida d' aportacions. Calen facilitadors?	35
d) Informe de resultats	35
e) Anàlisi i valoració	35
f) Retorn o devolució.....	36
g) Avaluació	36
. Sistema de garanties: control i seguiment	36
. Internet i les xarxes socials.....	38
. Els òrgans consultius, un canal de debat públic?	38
D. REGULACIÓ I CONDICIONANTS	41
1. Cal una regulació del debat públic?	41
. La institució del debat públic.....	41
. Riscs de la institucionalització	41
. El debat públic no és (no hauria de ser) partidista.....	42

2. Condicionants per a la formalització del debat públic	42
. Una conjuntura de desprestigi de la democràcia	42
. En nom de la crisi, contra la democràcia	43
. Manca de cultura política	44
. El paper deslleial dels mitjans de comunicació	44
. La tendència al corporativisme	45
. Dificultat per incorporar-lo a l'agenda social	46
ANNEX I	47
DIFERENTS ACEPCIONS DE LES PARAULES.....	47
1. Diàleg públic	47
2. Debat ciutadà	48
ANNEX II.	50
UN ESQUEMA DELS DIFERENTS TIPUS DE DEBAT	50
ANNEX III.	52
L'AFECCIÓ DEMOCRÀTICA A CATALUNYA EN ELS SONDEJOS DE L'ICPS.....	52
ANNEX IV.	58
MÈTODES DE DESINFORMACIÓ A INTERNET	58
ANNEX V.	61
Llistat de participants als grups de debat.....	61

EL DEBAT SOBRE EL DEBAT PÚBLIC

A. PRESENTACIÓ

L'Escola de Polítiques Socials i Urbanes (EPSU) de l'Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP) ha organitzat, durant l'any 2012, un programa d'actes per facilitar la reflexió sobre la dimensió deliberativa o dialògica de la democràcia, allò que hem anomenat "debat públic"¹.

Per a què aquest exercici, per què amb aquesta voluntat? Bàsicament per tres raons: en primer lloc, perquè l'equip promotor compartim la idea, cada cop més estesa i més irrefutable, que la qualitat de la nostra democràcia està per sota d'uns llindars que qüestionen la pròpia idea de democràcia per referir-se al nostre sistema polític. En fer aquest exercici ens reafirmem en el convenciment que val la pena lluitar i treballar cada dia per aconseguir unes democràcies de qualitat, ja que així podrem aspirar més fàcilment a unes millors condicions de vida.

En segon lloc, perquè, tant des d'un punt de vista institucional com individual, les persones que impulsem aquest procés de reflexió i construcció col·lectiva de coneixement per a la pràctica sociopolítica, portem ja força anys treballant a peu de carrer en l'impuls de moltes experiències i processos de participació ciutadana i, passats aquest anys, hem volgut fer una mirada autocrítica sobre les nostres pròpies pràctiques. Hem comés errors, i necessitem repensar alguns aspectes de les nostres pràctiques i, molt especialment, afinar el discurs sobre el qual es sustenten aquestes.

¹ Un cop endegat el projecte, vàrem demanar una subvenció a l'Ajuntament de Barcelona en la seva convocatòria ordinària de subvencions a entitat i associacions. La nostra petició va ser en part atesa per l'àrea del Comissionat per a la Participació Ciutadana. En acabar el projecte, l'Escola de Polítiques Socials i Urbanes de l'IGOP farà públic el pressupost final i total del projecte especificant els ingressos i les despeses.

Finalment, en tercer lloc, si aquesta reflexió es fa des de l'Escola de Polítiques Socials i Urbanes de l'IGOP, és perquè també ens preguntem com podem contribuir, des de la Universitat, a la construcció de la societat democràtica, en aquest cas, a través del Debat Públic.

El pla de treball ha consistit en un seguit de Seminaris especialitzats amb persones procedents del món acadèmic, professional, institucional i associatiu, així com en la realització de grups de discussió amb el mateix perfil d'assistents. S'han fet també entrevistes en profunditat a persones singulars que, pel seu coneixement específic, poden ajudar a aquesta reflexió.

Per a les reflexions en grup i amb les persones entrevistades, els promotors partíem d'una base prèvia d'experiències, reflexions i interrogants que vàrem plasmar en un petit document inicial i que les diferents aportacions de les persones participants han ajudat a concretar, qüestionar, ampliar i millorar.

Cal deixar ben clar que aquest document no pretén ser una acta de les sessions de treball, sinó un resum en el que s'intenten recollir les aportacions, ordenades a criteri dels redactors, per blocs d'idees. Es tracta, en tot cas, de la interpretació feta pels redactors, que no té perquè coincidir exactament amb la manifestació concreta de la persona que la va realitzar. Els redactors assumim plenament la responsabilitat sobre les idees que s'expressen en aquest text; encara que és evident que no haguéssim arribat fins aquí sense les aportacions fetes per totes les persones convidades als grups de treball i a les entrevistes.

Vol ser el text de referència per als diferents actes de les Jornades previstes els dies 15 i 18 d'octubre de 2012, en les que enriquem, amb noves aportacions, un informe final que tindrà caràcter de nou punt de partida per elaborar noves propostes per a la reflexió i l'acció tant institucional com social.

Tot i que és una institució universitària la promotora d'aquest procés i malgrat que moltes de les reflexions que hi apareixen han estat fetes en bona part per acadèmics, no hem elaborat aquest text amb una finalitat acadèmica. Sense renunciar al rigor en l'exposició de les idees, no hem volgut pas farcir-les d'anàlisis teòriques, ni de referències bibliogràfiques.

Des d'una perspectiva purament acadèmica es podria recriminar que moltes de les idees aquí reflectides no són originals, i caldria presentar-les en el marc de l'estat de la qüestió a la literatura especialitzada.

No direm res en contra, és cert que una bona part del contingut del document surt d'experiències i reflexions personals fetes per les persones participants (tècnics i professionals, activistes i altres persones convidades) o pels redactors, però no és menys cert que moltes altres surten a partir de lectures i anàlisis fetes per tercers que ens han precedit.

Pensem que la nostra opció es justifica en el fet que això que ara presentem vol ser, sobretot, el reflex del debat mantingut entre totes les persones que hem participat, així com una eina per a la pràctica social, la reflexió política, el debat i, en definitiva, per a la construcció col·lectiva d'una societat més democràtica (amb una democràcia de més qualitat).

Aquest document està estructurat de la següent manera:

El Bloc A és la Presentació que acabeu de llegir. Al Bloc B, de caràcter introductori, intentem situar el marc contextual en el que hem realitzat aquest procés. La part substantiva la trobareu al Bloc C on desgranem una definició de "Debat Públic", les matèries que poden ser objecte de debat, els subjectes implicats, les finalitats i els instruments que han de permetre la seva realització. Al Bloc D trobareu una aposta per una certa "institucionalització" del Debat Públic senyalant els riscos i els condicionants actuals.

Finalment hi ha diferents Annexes que tracten de complementar el document. El Primer és un llistat de diferents accepcions de les paraules, el Segon és l'esquema utilitzat als seminaris i grups de treball, el Tercer conté Taules i gràfics dels sondejos de l'ICPS sobre l'afecció democràtica a Catalunya i l'últim és un fragment d'un text de Brandon Smith sobre la desinformació a Internet.

B. INTRODUCCIÓ

1. Algunes “perles” de frases pronunciades realment

Començar dient que la Democràcia està dèbil, en perill, en crisi o amenaçada, no apunta cap descobriment. És un sentir popular molt i molt estès, per desgràcia, i bona prova d'això la podem trobar en diferents moments i en diferents circumstàncies de la nostra vida diària, quan sentim frases similars a les que es transcriuen a continuació:

- Parlar per a què?
- Si no escolten!!
- És una pèrdua de temps, no servirà per a res.
- Ens volen entretenir en debats mentre ells/elles prenen les decisions sense comptar amb nosaltres.
- El que diu la gent ha de ser acceptat pels poders públics.
- No cal preguntar a la ciutadania, ja hi ha associacions que la representen.
- Que deixin de perdre el temps i facin el que cal fer!!!
- Per què cal perdre el temps en parlar per parlar quan tinc tantes coses importants a fer?
- Hem escollit representants perquè decideixin ells.
- No ens representen, nosaltres som el poble.
- No podem parlar sobre tots els temes, cal ser especialistes en la matèria per poder emetre opinions fonamentades.
- No serveix de res parlar amb gent que no se n'adona que tinc raó.
- Més acció i menys paraules!

Aquest tipus d'expressions manifesten una desconfiança envers l'ús de la paraula en els assumptes públics. Desconfiança en la capacitat pròpia, en la de les altres persones, en les pròpies institucions i en les persones responsables d'aquestes en els seu nivell polític o tècnic. Desconfiança que, finalment, s'estén

sobre la pròpia democràcia en el seu conjunt: com a sistema polític (in)capaç de donar respostes i solucions als problemes de la gent del carrer.

Tradueixen també un desconeixement sobre les potencialitats del contrast d'arguments i de la cerca de diferents mirades sobre els temes públics per millorar la seva eficàcia.

I finalment, traspuen en moltes ocasions, una mena de menyspreu envers l'altre, considerant les altres persones com incapaces de tenir raons o arguments més poderosos que els propis.

Tot això ens suggereix algunes incògnites que necessiten resposta i ens planteja qüestions que són les que hem volgut abordar, en la mesura que ens ha estat possible, en els diversos grups de treball.

2. Algunes preguntes inicials

Així que, per encetar el debat, ens vàrem plantejar algunes preguntes inicials. A més, en el decurs de les discussions als grups varen sortir altres interrogants que no sempre hem pogut o sabut tancar, o que apuntaven dilemes no resolts.

- De què parlem quan parlem de Debat Públic (DP)? Es tracta d'un concepte genèric que fa referència al fet de debatre en general, o sota determinades condicions més aviat molt generals? O es tracta d'una fórmula concreta, d'un mètode concret o d'una "recepta"?
- El DP és un instrument o una finalitat: un mitjà o fi en si mateix?
- DP, només dins de les institucions, sota el seu aixopluc, o també fora: per a millorar la qualitat de la nostra democràcia interessa molt que la societat tingui capacitat per a impulsar DP, però a la vegada, podem exigir el mateix a tots dos àmbits, institucionals i socials? Han de funcionar igual?

- Debatre, dialogar, és un valor en sí mateix, però val qualsevol forma, mètode o contingut per al DP? Segons com es faci es pot menystenir la idea de Debat Públic.
- Què defineix centralment el DP? La qualitat de la deliberació (mètode i tipus de participants), el tema tractat (debatre sobre allò públic), altres qüestions?
- El DP té límits? Es pot parlar de tot? Tothom pot participar? Es pot dir qualsevol cosa? Tothom està convidat sempre? Fins a on volem estendre el pluralisme i la diversitat? Fins a incorporar opinions contràries als drets humans?
- Com s'insereix el DP en el procés polític democràtic? El DP no pot ser un "bolet" enmig del no res!
- Com es poden evitar els riscos de la manipulació del DP?
- No podem obviar que vivim en societats fortament desiguals: algunes persones tenen moltes oportunitats i molts recursos i capacitats personals i col·lectives per fer-se sentir, i d'altres pràcticament no en tenen. Pot una metodologia de DP reequilibrar en part aquests desequilibris?
- És un nou instrument o es tracta d'una altra manera d'anomenar els "processos participatius"?
- És discrecional o ha de ser obligatori?
- Qui podria, o l'hauria de convocar: les institucions? Els actors socials?
- Què diferencia el debat públic d'altres espais de diàleg, com les meses de concertació o la interlocució ordinària de moltes associacions?
- Els òrgans consultius, també anomenats òrgans de participació, formen part del concepte "debat públic"?
- S'ha de planificar o es pot organitzar de manera espontània?

- Cal una regulació específica o que cadascú l'organitzi com pugui o vulgui?
- Són vàlides les metodologies emprades fins ara?
- Internet és un canal adient per al debat públic?
- Les xarxes socials fan debat públic?
- Pot ser vinculant el resultat del debat?
- Quina diferència hi ha entre el debat públic i la iniciativa popular?
- El debat públic forma part de la democràcia participativa?

Una mirada mínimament atenta a les qüestions plantejades deixa entreveure de seguida el marc més global al qual hem volgut inscriure les nostres reflexions sobre el Debat Públic. No hem pretès una reflexió estrictament metodològica (Com es fa?), ni una reflexió teòrica, conceptual, per delimitar un camp específic de pràctiques polítiques a les que poder anomenar amb propietat i rigor “Debat Públic”, sense anar més enllà.

Òbviament hem fet reflexions teòriques, acotacions conceptuals i reflexions metodològiques, però el que hem pretès en tot moment, i continuem pretenent, és situar les nostres reflexions en un debat més ampli i més general, i del tot necessari, sobre la qualitat de la democràcia: hem tractat el Debat Públic perquè, tal i com es mostrarà al llarg del text, es tracta d'una de les dimensions necessàries de la democràcia.

3. El llenguatge, atribut humà

Un li pregunta a un altre, “per què hem de parlar si ho podem arreglar a hòsties?” És un vell i gens sofisticat acudit que reflecteix una mena de rebuig al fet de conversar, compartir idees, argumentar. Per què he de parlar amb tu si jo tinc la raó?

La veu, la paraula, ens deia Aristòtil, són atributs humans i senyalen la diferencia de l'ésser humà respecte dels altres animals en el sentit que ens permeten expressar, com diu Adela Cortina, el que considerem bo o dolent, just o injust. Som capaços de transmetre el que pensem i el que sentim i construir amb les paraules un sistema de comunicació que permet, fins i tot, parlar de coses que no existeixen materialment, d'abstraccions (què són sinó les matemàtiques o les creences religioses?). Això ens està indicant que necessitem les paraules per pensar i enraonar i, conseqüentment, quan el nostre llenguatge s'empobreix, també ho fa la nostra capacitat de raonament.

Així ha evolucionat l'espècie humana, transmetent coneixements mitjançant el llenguatge, la parla (no oblidem que l'escriptura va aparèixer molt posteriorment). És així com despleguem la nostra humanitat. Però atenció, les paraules serveixen per fer bonics poemes i desgraciats insults, serveixen per declarar l'amor i també per declarar la guerra. El llenguatge no és aliè a la ideologia, els sentiments, les emocions, la cultura de la persona i la societat en la que conviu.

Quan dues persones parlen entre elles estableixen un diàleg. Aquesta paraula neix de la fusió d'altres dues en el seu origen grec. El mot *δια* "dia" (per) i *λογία* "logia" (paraules), *dialogia*, (per les paraules, a través de les paraules).

Tanmateix, cal matissar allò de "...parlant s'entén la gent" perquè, com ens diuen lingüistes cognitius (Georges Lakoff, per exemple), la manera que les persones tenim d'entendre els missatges passa pel filtre dels nostres "marcs cognitius", el conjunt dels valors i les interpretacions "automàtiques" de la realitat que ens envolta, que mica en mica, anem construint al llarg de la nostra existència). Així que potser fora més rigorós dir: "parlant s'entén la gent... que té marcs cognitius semblants o suficientment pròxims". El cervell humà rep influències i idees de l'entorn i construeix aquests marcs de valors, causants de les respostes davant determinades situacions.

Per això pensem que és important generar pràctiques de diàleg, de conversa entre la gent per copsar les diferències, per demostrar la riquesa de la diversitat i conjurar el perill del pensament únic o monocolor, allunyat del ventall cromàtic que pot aportar una pluralitat de mirades. Una societat democràtica necessita d'aquestes pràctiques i del reconeixement, no només formal, de la diferència.

Cal remarcar, tanmateix, el que ens apuntava una de les persones assistents als grups de treball: "és molt difícil el debat entre aquells que discrepen profundament en valors"; el que ens fa pensar en els límits, i en les limitacions, del debat; que també les té, és clar.

En aquest document volem parlar del diàleg, la conversa i la comunicació. Com ja s'ha dit, el diàleg (*dialogia*) necessita paraules (*logia*, paraules). La conversa, pot ser sinònim de diàleg i també necessita paraules, prové de *cum* (con) i *versare* (girar, donar voltes mitjançant un eix); conversar és, doncs, donar voltes, cercar els diferents angles d'un determinat tema per transmetre i compartir el punt de vista propi amb unes altres persones. La comunicació té el significat de compartir informació (*communicare* que té el seu origen en *communis*: comú, mutu, participat per varis). I l'acte de compartir informació no es pot limitar a allò que fan els anomenats mitjans de comunicació, perquè aquesta és només una part de la informació a compartir, massa sovint prou esbiaixada en funció dels interessos dels propietaris dels mitjans.

Diàleg, conversa i comunicació: una trinitat basada en l'ús de la paraula per transmetre idees, sentiments o opinions sobre temes relacionats amb la comunitat i la cosa pública, és a dir, la política.

4. El context institucional: el debat ciutadà com a una dimensió de la participació política

Podem dir que el sistema polític conegut com a "democràcia" es realitza per la interacció de les seves polièdriques dimensions: **representativa** (actuació mitjançant intermediaris), **directa** (actuació sense intermediaris) i **dialògica** (basada en el debat regular entre la ciutadania i amb els poders públics); alguns li diuen a aquesta tercera dimensió la dimensió "participativa", però no és massa exacte ja que "susceptibles de ser participades" en són totes tres, atès que una democràcia no participativa no es pot considerar com a tal.

Les tres dimensions tenen connotacions i dinàmiques diferents. La primera (la representativa) es refereix a la selecció de les persones que han de representar

la ciutadania en les institucions públiques amb el poder de dissenyar i executar les polítiques. La segona (la directa) és l'acció directa de la ciutadania (per manifestar la seva opinió o per decidir alguna cosa) exercint el seu rol de titular de la sobirania, és a dir, quan actua com a poble i s'utilitza el sufragi universal.

La tercera (la dialògica) és aquella que, sense ànim pejoratiu, podríem dir "*ni-ni*". Ni és representació (no hi ha hagut un procés democràtic d'elecció) ni és decisió directa (perquè no és fa per sufragi universal, convocant el 100% de la població amb dret de vot), és la tercera via, el "*tertium genus*", (el Tribunal Constitucional l'anomena democràcia participativa, en la seva sentència 119/1995)².

Incorpora els canals adients perquè la ciutadania pugui ser present en l'agenda política proposant i promovent normes, acords, iniciatives, o manifestant el seu rebuig a les proposades.

Els mitjans més utilitzats, fins ara, per promoure aquesta participació des de les institucions, són:

- "Processos participatius" en els quals es busca el contrast d'opinions per recollir aportacions a fi de millorar l'actuació pública sotmesa a consideració.
- Espais i òrgans, mitjançant els quals es pretén mantenir de manera regular el debat amb la ciutadania, especialment amb les organitzacions socials.
- Normes i reglaments, per regular els canals que han d'afavorir aquesta participació.
- Consens amb associacions, per "pactar" actuacions concretes.

² "... no es tanto una manifestación del ejercicio de la soberanía popular, como uno de los cauces de los que en un Estado Social deben disponer los ciudadanos (...) para que su voz pueda ser oída en las decisiones que les afectan. (...) No estamos ante cauces articulados para conocer la voluntad de la generalidad de los ciudadanos (...) precisamente en lo que tiene de general, sino más bien para oír, en la mayor parte de los casos, la voz de intereses sectoriales de índole económica, profesional, etc. Se trata de manifestaciones que no su propiamente encuadrables ni en las formas de democracia representativa ni en la democracia directa, **incardinándose más bien en un "tertium genus" que se ha denominado democracia participativa**" (Sentencia Tribunal Constitucional 119/1995. Fundamento Jurídico 6º)

En cadascun d'ells hi han hagut bones pràctiques i d'altres que no ho han estat tant, encara que utilitzin el mateix nom. Es necessita, doncs, clarificació conceptual i una concreció dels requisits mínims que cada un d'aquests instruments hauria de tenir.

Una de les principals confusions és la que es dona entre **representativitat i representació**. En aquests canals és un error buscar representants, perquè les persones que "participen" no han estat elegides per ningú, responen a un interès personal o a una representativitat del discurs o de l'opinió, però això no s'ha de confondre amb representació. Només pot ser representant qui és nomenat per qui té poder per fer-ho. En el cas d'una associació, és l'assemblea (el conjunt de persones associades) qui escull els seus representants, en el sistema democràtic és el conjunt del poble per sufragi universal. Per això, les opinions o conclusions a les quals es pugui arribar no poden tenir, necessàriament, força obligatòria o vinculant per a qui promou la seva realització.

Un altre error freqüent és la **recerca del consens** o d'una única o principal conclusió, arribant fins i tot a provocar votacions. No sempre és fàcil, ni necessari, arribar a conclusions; de fet, de vegades, no és ni recomanable, quan del que es tracta és més aviat de provocar arguments i aconseguir aportacions importants, però sense dirigir-ho tot a la recerca de "la" conclusió.

Finalment cal abordar el paper de les organitzacions socials. De vegades, més que debats, es realitzen veritables **processos de negociació o concertació**, amb suposats representants generals de la ciutadania incardinats en determinades associacions. Això produeix un biaix corporativista que no ajuda la transformació del propi sector associatiu que, en massa ocasions, troba la seva legitimació en el reconeixement institucional més que en el seu propi projecte social.

Tanmateix, és important destacar que aquests canals de participació van néixer des de les institucions, de dalt a baix, a partir de la iniciativa, desenvolupament i supervisió de la institució. S'ha avançat poc en la posada a disposició de la ciutadania de canals que permetin promoure aquests debats directament, sense intermediacions, de baix a dalt.

C. EL DEBAT PÚBLIC

1. Sobre el concepte

La definició o delimitació del concepte de Debat Públic, no ha estat l'assumpte central de les nostres discussions als grups. En part perquè, en general, funcionem amb certs implícits respecte de que és Debat Públic que són prou compartits i que poden semblar suficients per estalviar-nos la feina conceptual. En part, perquè aquests implícits incorporen la idea d'una pluralitat de formes, temes, mecanismes, participants, etc. que fan feixuga la tasca d'una acotació conceptual que sigui prou general a la vegada que precisa, d'aquest ventall possible de pràctiques diverses.

No obstant, nosaltres hem volgut començar per aquest punt, doncs pensem que paga la pena esmerçar esforços per saber, a la fi, de què estem parlant en referir-nos al Debat Públic.

. És un nom nou per a una cosa vella?

Es diu que com ens hem cansat de dir "procés participatiu" o com en alguns llocs sembla que hi ha hagut experiències poc reeixides, ara ens inventem un nou nom per anomenar una cosa vella.

En realitat es tracta de definir una cosa nova a partir de l'experiència viscuda ("vella"). Així el concepte "debat" sembla més útil que el concepte "procés", ja que el primer posa l'accent en l'element substantiu: fer aportacions a partir d'arguments i del diàleg entre persones de procedències i interessos diversos. A més, així també es pot conjurar la creença que aquests canals o instruments de participació puguin tenir caràcter decisorí. L'important és el debat, el contrast d'arguments, la generació de noves idees i noves aportacions. Les decisions formen part d'una altra dimensió de la democràcia ja sigui la representativa (decideixen les persones elegides pel poble) o la directa (decideix el poble per sufragi universal).

. El debat públic necessita ser organitzat?

Fem servir al títol d'aquest apartat el verb “organitzar” en lloc dels verbs “regular” o “institucionalitzar” que poden portar a confusió tenint en compte la interpretació ordinària d'aquestes accions que semblen tenir relació amb la formalitat administrativa.

Es tracta d'establir quin contingut i de quina manera es pot organitzar el Debat Públic. Hi ha hagut alguna opinió que ha considerat que no cal organitzar res i que això pot marxar sol, de manera espontània o autoorganitzada, posant com a exemple el funcionament dels moviments socials.

Tanmateix, considerem que cal una certa “institucionalització” del debat, és a dir, cal considerar les accions aixoplugades en aquest concepte com a un sistema de regles i compromisos que donin credibilitat i fiabilitat al procés. De la mateixa manera que quan es produeix una votació cal delimitar (sempre abans de l'acte de votar, òbviament) quines són les regles del joc, quan es vol promoure un debat cal establir els mínims que han de permetre garantir la seva eficàcia.

Li podem dir “debat públic” a la conversa en el bar o en el metro, però si es vol promoure aquesta dimensió dialògica de la democràcia, cal definir-la, determinar-la i organitzar-la de la mateixa manera que es fa (o s'hauria de fer) amb les altres dimensions representativa i directa.

. Una proposta de definició i de contingut

Avancem una proposta de definició:

“Debat Públic és l'intercanvi ordenat d'arguments i opinions, entre persones de procedències diverses i àmplia pluralitat, respecte a matèries relacionades amb la col·lectivitat i la política, amb la finalitat de fer aportacions que puguin millorar la seva eficàcia i la dels recursos públics necessaris per a la seva realització, així com la qualitat del propi procés democràtic”.

Els elements, doncs, són:

- Intercanvi d'arguments i opinions.
- El diàleg, la conversa i la paraula com a instruments bàsics.

- El ventall d'opinions ha d'incorporar la diversitat i pluralitat de la comunitat afectada.
- L'objecte del debat sempre és de contingut polític (col·lectiu, comunitari).
- La finalitat es fer aportacions per influir i incidir en la millora de les intervencions públiques o comunitàries, i millorar la qualitat de la democràcia.
- No cal arribar a conclusions consensuades.
- No cal votar per prendre decisions.

. Diferència amb altres conceptes: concertació, interlocució, negociació.

No és un canal de concertació que vol negociar les diferents propostes per fer una actuació conjunta o pactada. Les persones que intervenen en el debat no han de tenir necessàriament cap mandat concret de cap poder concret. Moltes poden actuar en funció dels seus propis criteris i del seu sentit comú; altres, traslladant la veu de determinats col·lectius.

No és un canal d'interlocució. No neix ni es promou per tal que els poders públics tinguin algú amb qui comentar les seves idees o propostes, per després arribar a acords o no. No és un espai formal al qual acudeixen les institucions per copsar o polsar l'opinió de determinats actors socials.

No és un canal de negociació per arribar a acords entre les parts interessades. Aquí no es tracta de definir parts sinó de multiplicar els angles des dels quals es mira una determinada realitat per tal d'incorporar aportacions diverses i plurals. Per això no és un canal que cerqui ni la representació ni el consens. No cal arribar a acords perquè el Debat tingui sentit o raó de ser, i no es una Mesa en la que les parts es comprometen a coses concretes.

. Una democràcia de qualitat necessita desenvolupar també la seva dimensió dialògica

Hi ha hagut un ampli consens en totes les sessions de treball sobre la importància de desenvolupar aquesta dimensió dialògica de la democràcia. S'utilitzen paraules diferents: debatre, deliberar, discutir, compartir arguments,

conversar... però totes reafirmen aquesta necessitat d'establir canals de diàleg ciutadà.

El debat és bo per si mateix, és cert, però cal no banalitzar-lo per evitar que degeneri en la tertúlia televisiva plena de tòpics i enfocada a l'espectacle. Amb certs límits, és cert que "parlant s'entén la gent", sí, però en ocasions segons com es parli es poden produir efectes contraris als perseguits. S'ha insistit molt en no tenir una actitud "*bonista*" de que tothom és bona persona i ho podem parlar tot.

Hi ha diferències ètiques, ideològiques, polítiques que, en moltes ocasions, poden dificultar el debat entre persones amb posicions molt divergents. Tampoc es tracta de provocar una mena de deure que obligui tothom a tractar d'entendre's amb l'altre. S'ha dit "si jo estic treballant amb les persones immigrades no puc seure'm a parlar amb algú que les menysprea i les voldria sense drets i a ser possible expulsades".

. Els resultats del debat no vinculen a ningú, tot i que comprometen al promotor

En un contrast ampli d'arguments es produeixen resultats diferents i múltiples. Com s'ha dit no es tracta d'arribar a acords de consens o produir votacions per veure quina és l'opinió més valorada. Es tracta d'obrir el tema a un ventall ampli d'opinions i procurar reduir-les a grans blocs, sintetitzar-les. Aquests resultats, aquestes opinions són les que ha de tenir en compte qui hagi de prendre la decisió i, com s'ha dit, la decisió pertoca als òrgans representatius de les institucions convocants o al poble en el seu conjunt mitjançant el sufragi universal.

Tanmateix, aquest caràcter no vinculant no eximeix al convocant de donar explicacions sobre què ha fet amb les aportacions rebudes, quines ha tingut en compte, quines no i per què. El necessari retorn del resultat del procés de diàleg ciutadà és una exigència mínima per garantir la viabilitat d'aquest canal de participació política.

2. Sobre què es pot fer debat públic

Una de les qüestions que ens interessava contrastar amb els participants als grups, i amb les persones entrevistades, era la possibilitat de tractar d'acotar la idea, i les pràctiques, de DP a partir de poder seleccionar d'antuvi els continguts susceptibles de ser debatuts. És possible, ens vàrem preguntar, una discriminació entre pràctiques de Debat Públic autèntiques d'altres que no ho siguin en funció del tema tractat?

. La política i les polítiques com a marc delimitador

S'hauria de poder parlar de qualsevol cosa; amb poca o molta gent, però, per exemple, no és el mateix una celebració religiosa en la que els participants comparteixen les seves creences que un contrast d'arguments respecte del planejament urbanístic del municipi. Tampoc seria el mateix l'assemblea de l'associació o el congrés del partit que, tot i tenir repercussions polítiques i impacte públic, està limitat a les tasques derivades del projecte social o polític que ha motivat la seva creació i el seu funcionament.

Creiem que per considerar el contrast d'opinions sobre una determinada matèria com a Debat Públic, una dimensió dialògica de la democràcia, cal que el tema sobre el que es pretén dialogar tingui relació amb la política en general o amb polítiques en concret, és a dir, sobre elements de la vida quotidiana o social que afecten a la col·lectivitat i no a persones determinades o concretes.

Si afecta a persones individuals serà per la seva condició de ciutadans amb drets polítics, no per la pertinença a cap tipus d'organització. Per exemple, seria debat públic l'organitzat per definir o millorar el programa d'atenció a les persones discapacitades, però no ho seria l'assemblea d'una associació que agrupés aquestes persones. És cert que aquest hipotètic programa d'atenció es dirigeix singularment a aquest grup de ciutadans i ciutadanes, però per la seva condició de titulars de drets polítics, no perquè formin part d'una associació. És evident que en aquest debat han de ser presents les persones més directament afectades, però en tant que es tracta de recursos públics, col·lectius, i de la política que ha de prioritzar el seu ús, cal afavorir també les aportacions d'altres persones, d'altres ciutadans.

. Atenció a la banalització

Les experiències realitzades en processos participatius a molts municipis, i en alguna Comunitat Autònoma, ens adverteixen del gran risc de banalitzar el debat públic proposant diàlegs sobre temes sense gaire importància o de poc interès. Tots estem d'acord en que no pot ser el mateix parlar de mobiliari urbà (de quin color s'han de pintar els bancs del parc), que de mobilitat urbana (transport públic, pla de vialitat, etc).

Els recursos necessaris per promoure aquest canal de participació democràtica han de ser emprats amb rigor i prudència. I no ens referim únicament als recursos econòmics, també cal tenir en compte el temps de les persones que hi intervenen, l'energia que han de posar a disposició del procés de debat. No es pot menystenir aquest exercici democràtic proposant debats sobre coses insubstancials. Seria com convocar un referèndum per decidir l'olor que ha de tenir el saló de plens de l'ajuntament.

Amb tot, és clar que allò que per a alguns pot ser banal per a uns altres pot ser important. Per exemple, el debat sobre la Diagonal a Barcelona que finalitzà amb una consulta popular mitjançant vot, podia ser considerat innecessari per a algunes persones i absolutament imprescindible per a unes altres.

. Sempre abans de la decisió

Pot haver temptacions de convocar debats públics per recollir opinions sobre alguna cosa que ja s'ha pres la decisió de fer. Seria una burla al caràcter democràtic d'aquest canal de participació. Una cosa és que els resultats del debat no vinculin directament a qui ha de prendre la decisió, i una altra és que es vulgui fer una teatralització del debat per legitimar la decisió presa.

3. Finalitats

Moltes de les reflexions que hem pogut llegir i/o escoltar al voltant del debat públic es centren en reflexionar sobre el "com", i en part sobre el "què" del Debat Públic, i en canvi no s'ha reflexionat tant, pensem, sobre el "per a què". Per aquest motiu hem volgut insistir tant en intentar anar més enllà de la idea

que el debat públic es bo per si mateix, i que l'únic que val la pena pensar és com fer-ho bé, i prou. Els debats mantinguts als grups ens han reforçat en la idea que és important precisar quines han de ser les "millores concretes" que el Debat Públic pot aportar a la qualitat de la democràcia. Podríem dir que saber "per a què ho fem" ens pot ajudar a saber "com ho hem de fer".

. Rescatar la política dels intermediaris pèrfids

Actualment, la major part dels temes de l'agenda pública venen condicionats per poders econòmics, sovint molt opacs, i per intermediaris deslleials que deixen de representar al poble per afavorir interessos particulars. Els mitjans de comunicació hi col·laboren amb una posició d'actor polític interessat en moure l'agenda i els continguts cap als interessos dels grans grups econòmics o ideològics que els suporten. Han deixat de banda, en general, la seva funció d'oferir informació veraç.

La presència ciutadana en el debat sobre les actuacions públiques permet incorporar l'actor legítim per excel·lència a l'agenda política. Permet recuperar la política com a un exercici cívic i ciutadà, no com a una activitat feta únicament per professionals.

El desprestigi creixent de la política té, en no poques ocasions, una justificació fonamentada, però no es pot generalitzar a totes les persones que actuen en política ni es pot fer un estereotip o definir una nova classe social formada únicament per "polítics" com si tots fossin iguals i no hi hagués diferències substancials entre les seves propostes.

Una manera de trencar aquesta mena de monopoli de l'acció política és la incorporació de la ciutadania com actora en el debat polític, sobre allò que li afecta com a persona i com a comunitat.

. Fer transparent l'acció política

Fent públiques les intencions i els arguments dels responsables polítics s'afavoreix la transparència de la gestió pública ja que es fan explícits els diferents interessos existent davant determinat tema. El fet que la ciutadania

s'incorpori a la definició d'aquesta acció amb arguments contrastats també ajuda a conèixer millor l'abast i els condicionants de l'acció col·lectiva, sempre necessària i molt sovint desconeguda o menyspreada.

La presència ciutadana en el debat sobre les actuacions públiques pot dificultar que aquestes es facin escoltant, únicament, els poders econòmics o els lobbys influents. Podríem dir que “democratitza” l'acció pública perquè eixampla el ventall d'opinions a tenir en compte i, a més, ho fa amb parets de vidre i amb finestres obertes de manera que es puguin veure i sentir les diferents veus.

A més, fer més transparent l'acció política legitima el sistema democràtic com el més idoni per fer possible una vida digna.

. Controlar el poder

Tot poder necessita mecanismes de control per evitar un exercici pèrfid i, en democràcia, no n'hi ha prou amb els controls administratius clàssics (Intervenció de comptes, Tribunal de comptes, Parlament...) calen també altres mitjans de control popular, de coneixement per part de la ciutadania de l'ús que els responsables polítics fan del poder delegat pel poble.

El control del poder es pot veure com una altra vessant de la transparència. Provocant l'intercanvi d'opinions, i obligant els poders públics a actuar amb arguments (amb els que no cal estar d'acord), es fan més visibles les seves actuacions i poden ser seguides i controlades per la ciutadania, qui pot oposar arguments contraris.

Evidentment, l'exercici de compartir o intercanviar opinions en un debat no és, directament, un mitjà de control, però ajuda a conèixer l'actuació pública i obliga a cercar els arguments adients per justificar-la. Això sí que pot ser objecte d'un seguiment i una valoració per part de la ciutadania que pot derivar en exigència de responsabilitats polítiques.

. Conèixer millor l'impacte social de les actuacions públiques

Sovint els promotors d'accions públiques, ja siguin institucions o organitzacions socials, es deixen guiar pel seu instint, pel seu "olfacte", o per tècniques demoscòpiques per tal d'intuir l'impacte, la resposta, la importància que determinades actuacions poden tenir sobre el territori i les persones.

Les aportacions ciutadanes esdevenen una font insuperable d'informacions per poder articular amb més eficàcia l'actuació que es vol realitzar.

Aconseguir un intercanvi d'arguments, pacífic i ordenat, sobre aquestes actuacions, pot ajudar a conèixer millor quina és la percepció de la població. És molt possible que els resultats d'aquests debats tinguin més matisos, diversitat cromàtica, que una enquesta o sondeig en els que la majoria de les respostes solen ser binàries.

No estem dient que no siguin útils aquestes eines d'aproximació quantitativa a la realitat social, el que volem és emfatitzar la importància de les informacions obtingudes mitjançant el diàleg, la conversa, el debat.

. Afavorir la presa de decisions

Els resultats dels debats ajuden directament a la presa de decisions. Els convocants poden tenir un ventall ampli d'arguments sobre l'actuació que volen desplegar, la qual cosa ajuda a prendre la decisió més ajustada.

En una societat complexa, canviant i fluïda com la nostra, es fa molt difícil confiar l'acció política únicament al coneixement tècnic o tecnocràtic. Hi ha una expertesa ciutadana, no fonamentada en coneixements tècnics, sinó en vivències reals que poden ajudar, i molt, a que l'actuació a fer sigui el més eficaç i eficient possible.

De fet, és freqüent en el disseny de productes i serveis oferts pel mercat, obrir el debat als potencials consumidors per conèixer les seves preferències per tal d'adequar el màxim l'oferta a la demanda. És a dir, el mercat reconeix la

capacitat del consumidor per elegir productes i tracta d'oferir aquells que millor s'ajustin a les seves preferències.

. Enfortir la ciutadania

Promovent la implicació ciutadana, la cerca d'arguments, el contrast d'opinions i el coneixement sobre una determinada matèria d'abast col·lectiu, es produeix un enfortiment de la capacitat política de la ciutadania per tal de ser subjecte actiu en la vida pública.

Igualment les organitzacions socials poden utilitzar aquest canal per reforçar els seus projectes, captar noves persones interessades a col·laborar i aportar nous elements a l'agenda política.

Pot donar arguments a les mobilitzacions socials i pot ajudar a evitar que l'acció política es basi només en la protesta per tal d'afavorir mecanismes de proposta. La història de les nostres societats està farcida de diferents tipus de mobilitzacions socials que han fet moure o, fins i tot, caure governs i règims. Però una mobilització sense arguments pot esdevenir un seguiment cec i irracional de determinats messies amb resultats i conseqüències incertes. També la història ens ensenya aquesta deriva de l'acció social.

No tots els moviments socials són intrínsecament bons, depèn de quina sigui la finalitat perseguida. No és el mateix mobilitzar-se contra la guerra que contra el matrimoni homosexual, per posar un exemple, o per la restauració de la pena de mort.

. Millorar la qualitat del sistema democràtic

Com s'ha dit, el sistema democràtic es desplega en tres dimensions diferents amb autonomia pròpia però, alhora, formant part d'un conjunt únic.

El desplegament de la dimensió dialògica, basada en els arguments i el contrast d'opinions, és una manera de millorar la qualitat de la democràcia. No és l'única, ja s'ha dit, però és necessària. Cal millorar també la dimensió representativa i la directa.

. Facilitar la creativitat i la innovació

Finalment, cal apuntar que l'exercici del debat públic pot ajudar a la innovació social atès que el ventall d'opinions i arguments que es pot aconseguir, de ben segur, facilitarà la creativitat i l'aparició de propostes innovadores.

La creativitat no és un do que es té o no es té. Pot ser una tècnica per estimular la imaginació dels éssers humans. Es diu que en moments de crisi és quan més s'esforça la imaginació. Cal promoure aquest exercici creatiu per facilitar la innovació i la millora de les polítiques públiques.

Moltes de les tècniques per impulsar la creativitat i la innovació estan basades en el joc i el treball col·lectiu. Es fa difícil, sobretot en temes socials, pensar que les propostes més "audaces" pugin ser dissenyades des de la individualitat.

Cas contrari, la tendència més factible és la repetició, per inèrcia o per costum, dels programes, projectes i actuacions que en un moment van funcionar però que ningú pot garantir que puguin ser adequats al temps present.

4. Els elements subjectius del debat públic: les persones, les organitzacions i les institucions

Abans d'entrar en les qüestions pròpiament instrumentals o tècnico-metodològiques, cal aturar-se a pensar mínimament en un seguit d'aspectes que anomenem politico-metodològics, i que són els que acaben conformant les pràctiques concretes amb unes o altres intencionalitats polítiques. Semblen qüestions metodològiques, ja que donen resposta a preguntes del tipus "com s'ha de fer?", però la seva càrrega política impedeix que siguin "els metodòlegs" qui hagin de donar la resposta.

. Qui pot convocar un debat públic?

La iniciativa institucional és evident. Li pertoca als poders públics promoure aquesta vessant de la democràcia consistent en escoltar l'opinió de la ciutadania, en aquest cas, mitjançant el contrast d'arguments en espais adequats per al diàleg respectuós i constructiu.

Però aquesta iniciativa no es pot reduir a les institucions, també cal reconèixer a la ciutadania la capacitat per convocar-lo. Podem trobar, per aquest objectiu, dues opcions diferents:

a) Iniciativa ciutadana per demanar a la institució que convoquin un debat públic.

De manera similar a la iniciativa legislativa popular (ILP), els ciutadans i ciutadanes tenen dret a demanar la convocatòria d'aquest debat. Els mitjans per promoure i presentar la iniciativa haurien de ser similars a la regulació de la ILP amb les pertinents adequacions per agilitzar el tràmit.

En qualsevol cas caldria acreditar que la matèria a sotmetre al debat públic compleix el requisit de ser proposada i avalada per un nombre significatiu de persones. Es tracta d'evitar la proliferació d'iniciatives individuals que puguin sobresaturar aquest canal de participació de forma que esdevingui banal i ineficient.

b) Debat públic organitzat i promogut directament per la ciutadania.

En aquest cas els promotors del debat públic són persones o organitzacions socials que, de manera autònoma, gestionen les diferents fases del procés de diàleg. Qualsevol grup pot promoure el debat sobre allò que consideri convenient, però per tenir la consideració de "debat públic" en el sentit polític que se li vol donar en aquest document, caldria garantir uns mínims concrets de seguretat, eficàcia, pluralitat, respecte... Cal fugir de convocatòries de debat públic on només són convocats "els nostres" a parlar i acordar aquests mínims.

És quelcom semblant al sistema electoral de qualsevol organització social: associació, sindicat, col·legi professional, partit polític... La regulació de les eleccions dels membres dels seus òrgans directius tenen uns mínims que s'assemblen molt al funcionament del sistema electoral ordinari per escollir representants a les institucions. Seguint amb aquest exemple, segurament no considerariem democràtic un procés electoral en el que no es poguessin presentar candidats de manera lliure, o que el control de les votacions no fos transparent i obert.

. Qui és convocat a un debat públic?

La regla general hauria de ser que qualsevol persona, amb interès en el tema sotmès a debat, pogués participar aportant les seves opinions i arguments. Tanmateix aquesta afirmació genèrica necessita alguns aclariments per poder reforçar les idees d'universalitat, pluralitat i diversitat.

Així, creiem que no caldria exigir el requisit d'empadronament per poder fer aportacions a un debat sobre qualsevol actuació pública, només cal tenir interès. Pot haver persones que tinguin un comerç obert en un municipi i visquin en un altre però els interessa, per exemple, la regulació de la circulació o de l'aparcament. O pot haver persones que estudiïn en un municipi i visquin en un altre i puguin tenir interès en el debat sobre el transport públic o el programa d'ajuts a joves estudiants.

Tampoc s'hauria d'exigir el condicionant de nacionalitat a la persona que vulgui donar la seva opinió. La llibertat d'expressió és un dret humà de caràcter universal, i pot ser exercit per qualsevol persona sigui quina sigui la seva nacionalitat, sempre que tingui interès en la matèria.

Finalment, tampoc caldria establir un requisit d'edat, perquè les persones menors d'edat, també tenen dret a participar en la vida social i política, tot i que necessiten mitjans específics per fer les seves aportacions. Així ho declara la Convenció de Nacions Unides sobre els Drets dels Infants de 1989, i ho recull la Llei orgànica 1/1996 de Protecció Jurídica del Menor.

En algun moment de les nostres sessions de treball s'han apuntat dos "criteris forts" de qualitat del Debat: (1) la pluralitat dels participants i (2) la presència d'experts. Podem entendre el segon condicionant, el que fa referència a la presència d'experts, com a una crida a la necessitat de desenvolupar unes discussions prou informades, reconeixent que "no tot s'hi val, ni hi cap, ni s'aguanta", podríem dir. Val, d'acord, però també cal fer notar que, condicionar la qualitat del debat a la "presència d'experts" ens obliga a precisar que és un "expert" i com es legitima l'expertesa i el coneixement a la nostra societat i, també, a discutir profundament, i qüestionar clarament, l'aura de "neutralitat" que acostuma a acompanyar les opinions dels "experts".

La principal exigència per determinar les persones a convocar és la cerca de la màxima pluralitat i diversitat d'opinions (recordem que el pluralisme és un dels “valors superiors del nostre ordenament jurídic” segons l'article 1.1 de la Constitució). Caldrà determinar com es promou i es tracta de garantir aquesta pluralitat que tindrà un contingut diferent en cada cas concret.

. Obligatorietat o discrecionalitat?

La convocatòria d'un debat públic és una cosa que s'ha de deixar a la voluntat de les institucions o cal establir una regulació en la que en determinades actuacions sigui obligatori promoure aquest debat?

Algunes lleis sectorials demanen com a requisit per a la tramitació de determinats expedients, la presentació d'una “memòria participativa” que acrediti la realització d'un mínim procés de participació ciutadana per a la definició de l'actuació. Així està recollit, per exemple, a la llei d'urbanisme de Catalunya.

Però massa sovint, aquestes crides a la participació són una forma de disfressar una mena d'informació pública qualificada ja que no es regula la manera ni l'abast d'aquesta participació.

Per tant, caldria determinar seguint el model francès, que en determinades actuacions amb un cert impacte social o territorial el debat públic sigui inexcusable. D'igual manera hauria de ser obligatori quan ho reclama un nombre significatiu de ciutadanes i ciutadanes amb la presentació de les seves signatures.

5. Com es fa el debat. Els elements instrumentals

Aquí donarem entrada a les qüestions tècnico-metodològiques, o instrumentals. Podríem dir que “ara que sabem el que volem fer, no poder fer-ho de qualsevol manera”.

. Aprendre de l'experiència

No partim de zero. Fa més de 20 anys que s'han vingut desenvolupant diferents experiències de debat públic en els processos participatius i en els òrgans consultius promoguts inicialment pels ajuntaments i, una mica més tard, per la Generalitat.

La valoració d'aquest període té llums i ombres. Una de les febleses més importants ha estat no haver pogut generar instruments o canals que donessin confiança a la ciutadania sobre l'eficàcia de la seva intervenció. És un dels elements a tenir en compte en el moment de dissenyar la seva regulació.

Com a element positiu cal destacar el nombre elevat de tècniques per a la dinamització i persones especialitzades que s'han anat formant en aquest període i han pogut facilitar la realització d'aquests debats. Cal partir d'aquesta experiència per adequar-la al nou marc conceptual i instrumental.

. No s'improvisa, cal planificar

Es poden distingir diferents fases en qualsevol procés de debat públic: preparació, informació, diàleg i recollida d'aportacions, informe de resultats, anàlisi i valoració, retorn o devolució i avaluació final del procés.

a) Preparació

Abans d'iniciar el procés cal definir clarament el tema que es sotmet a debat, assenyalant els seus límits i condicionants de la matèria (la fase d'informació ha de precisar més sobre aquests condicionants que poden ser de tipus econòmic, tècnic o polític).

També s'han de definir els diferents perfils de les persones que, necessàriament, haurien de formar part del procés de debat per tal de garantir la màxima pluralitat. S'han d'assenyalar quines eines s'utilitzaran per a aconseguir la seva participació. No es pot deixar a l'espontaneïtat o a la convocatòria "*urbi et orbi*" i que vingui qui pugui. No cal descartar aquest tipus de convocatòries obertes però cal garantir un univers plural de participants que no es pot deixar a l'espontaneïtat. En qualsevol cas en aquest fase s'han d'indicar els instruments o

tècniques que s'utilitzaran per facilitar el debat: grups de discussió, tallers, fòrums... així com altres elements de suport: enquestes, informes tècnics...

És molt important determinar en aquest moment inicial els indicadors (quantitatius o qualitatius) que s'utilitzaran per fer l'avaluació final del procés: nombre de persones participants, tipologies diverses, extensió territorial...

Finalment s'han de concretar els recursos, econòmics, tècnics i humans que es destinaran a la seva realització i el calendari de les actuacions.

b) Informació

Pot semblar innecessari situar aquesta fase perquè és de sentit comú que si no se sap sobre què s'ha de parlar, difícilment es podrà fer un diàleg constructiu. Tanmateix cal insistir-hi perquè la informació és un arma de doble fil i pot ser objecte de manipulació interessada. Per això, caldrà establir en el sistema de garanties, els mínims a respectar per tal d'accedir a les diferents fonts d'informació i fer present les diferents posicions davant del tema sotmès a debat.

Òbviament s'ha de facilitar abans del procés de debat per donar a conèixer a les persones participants les dades que els puguin permetre conformar la seva opinió i argumentar les seves posicions.

Cal prestar especial atenció al paper dels mitjans de comunicació que, en no poques ocasions, juguen un paper interessat (en el sentit de defensar determinats interessos de forma soterrada).

Igualment, cal considerar dins d'aquest apartat la informació sobre el funcionament i els resultats del procés de debat, per tal de fer públic el seu desenvolupament tant a les persones participants com a qualsevol altra que hi pugui estar interessada.

c) Diàleg i recollida d' aportacions. Calen facilitadors?

És la fase central del procés. És el moment en el que es promou la intel·ligència col·lectiva i la innovació social, mitjançant l'intercanvi ordenat d'arguments i opinions que ha de permetre fer aportacions al tema objecte de debat.

És possible la realització de debats autoregulats per les mateixes persones que hi participen, però l'experiència ens indica que són més fructífers, àgils i eficaços quan hi ha algunes persones que actuen de facilitadores del debat emprant les diferents tècniques de treball grupal que les ciències socials han anat elaborant i desenvolupant.

Hi ha uns requisits mínims a complir: igualtat de tracte, llibertat d'expressió, respecte i educació envers les opinions dels altres... És molt important dissenyar canals específics per facilitar la intervenció de persones amb especials dificultats com les sordes o cegues.

d) Informe de resultats

El resultat dels debats s'ha de recollir de manera que les persones participants puguin comprovar la fidelitat respecte d'allò parlat en el seu grup i per a l'elaboració d'un resum final de les diferents aportacions que, el convocant del debat, ha d'analitzar i valorar per veure quines pot i vol prendre en consideració per incorporar-les a la seva proposta inicial.

Tots aquests documents han de ser públics i han de tenir àmplia difusió.

e) Anàlisi i valoració

El convocant (institució pública o organització social) analitza el contingut de les aportacions realitzades i les valora, d'acord amb els seus propis criteris. Té llibertat absoluta per apreciar o desestimar les aportacions realitzades, però ha de justificar el seu rebuig amb arguments. No es tracta, com s'ha dit, de considerant vinculants les aportacions realitzades (entre d'altres raons perquè en el procés possiblement no apareguin conclusions úniques sinó que, fins i tot, poden ser contradictòries), sinó del compromís del convocant de tenir-les en compte i d'explicar la seva posició al respecte.

Algunes causes de desestimació poden ser de caire econòmic (no hi ha prou recursos), tècnic (és inviable per raons tècniques de tipus material o jurídiques) o polític (contradiuen el pensament o el programa polític del convocant).

f) Retorn o devolució

El resultat d'aquesta anàlisi valorativa s'ha de comunicar a les persones participants i al públic en general per "retornar" el resultat de les seves aportacions i demostrar l'eficàcia i la importància de la intervenció ciutadana en els processos d'elaboració de les polítiques.

La manera de fer aquest retorn dependrà de les condicions concretes del procés. Es poden convocar sessions especials per explicar-lo, es pot publicar al web del convocant, es pot enviar directament a les persones que hi han participat... En qualsevol cas, s'ha de garantir la més àmplia difusió de la utilitat que el procés ha tingut i els elements que s'han incorporat a la proposta inicial.

g) Avaluació

És l'eterna oblidada en el marc de les actuacions públiques. Avaluació significa valorar el grau de relació que hi ha entre el que volíem fer i el que hem fet, i la idoneïtat dels mitjans emprats per aconseguir eficàcia i eficiència. Normalment se situa com a "última fase" o etapa del procés, però no podem avaluar si no comencem a pensar-hi des del primer moment

Això suposa que prèviament s'han hagut de definir les metodologies i els instruments que permetin l'avaluació. També s'han de fixar uns objectius concrets per tal de poder avaluar el grau en que han estat assolits, i els motius pels quals ha estat possible, o no, fer-ho.

. Sistema de garanties: control i seguiment

En democràcia, les actuacions relacionades amb la cosa pública, la comunitat, la política, han d'estar sempre envoltades de mitjans de seguiment i control que

permetin al conjunt de la ciutadania conèixer què s'està fent, com s'està fent i per què no es fa d'una altra manera.

En els processos de debat públic, el disseny d'aquests mitjans de seguiment i control dóna garantia de fiabilitat al procés i ajuda a crear un clima de confiança en la capacitat de les institucions públiques per actuar democràticament, i confiança també en la capacitat de la ciutadania per fer aportacions eficaces que poden millorar la vida a la comunitat.

Una comissió de seguiment pot ser un instrument útil (ni l'únic ni potser el més important, però l'hem fet servir en moltes ocasions i té la seva utilitat prou contrastada). La composició de la comissió de seguiment que ha de vetllar per la transparència del procés s'ha de definir a l'inici. Els requisits mínims han de ser la seva pluralitat i diversitat, i la possibilitat d'incorporar noves persones quan es consideri necessari eixamplar el ventall d'opinions. Les funcions d'aquesta comissió són assegurar la pluralitat i diversitat de les persones participants, el control dels mitjans posats a disposició del procés, i evitar la manipulació de les aportacions realitzades en els diferents grups o canals de diàleg.

Cada procés concret definirà la seva pròpia composició de la comissió de seguiment però caldrà respectar uns mínims.

Si pensem en el Debat Públic com a un instrument generalitzat o institucionalitzat en algun grau, que s'ha de procurar estendre pel conjunt de les actuacions públiques, caldria també una mena de "Comissió de Control" general per a tot el país o per a cada demarcació. Seria una mena de segona instància per resoldre els conflictes que puguin aparèixer entre les comissions de seguiment i els convocants. La composició d'aquesta Comissió de Control podria ser similar a l'existent a la Llei de la Iniciativa Legislativa Popular. Té un cost mantenir un equip de persones expertes i independents perquè facin informes i resolucions respecte d'aquests conflictes, però és major el cost de permetre l'increment de la desconfiança envers la cosa pública i el sistema democràtic.

. Internet i les xarxes socials

Internet permet una difusió àmplia de les actuacions i l'accés directe a fonts variades d'informació. A les xarxes socials es fan permanentment debats sobre multiplicitat de temes.

No hi ha cap dubte que Internet és una eina que pot ajudar a la difusió i la realització dels debats tot i que hi ha alguns dubtes sobre la seva idoneïtat per garantir la pluralitat i la diversitat. En tot cas cal aprofitar aquest recurs que cada cop està a l'abast de segments molt amplis de població, especialment la gent jove.

Tanmateix cal tenir en compte els riscos que suposa la manipulació de la informació a Internet. A l'Annex IV trobareu la transcripció d'una part d'un article de Brandon Smith que parla dels mitjans de desinformació.

. Els òrgans consultius, un canal de debat públic?

Totes les administracions públiques han desplegat un ampli inventari d'òrgans anomenats de participació, de caràcter consultiu amb funcions i noms ben diversos.

Podríem establir tres grans funcions:

- a) Interlocució, amb les corresponents negociacions i transaccions, com una mena de comissió negociadora d'un conveni col·lectiu.
- b) Assessorament, en funció de la saviesa i/o expertesa dels seus components que donen consells al promotor de l'òrgan.
- c) Debat, diàleg regular sobre les polítiques i actuacions públiques.

En aquesta última funció és en la que es pot incorporar el marc conceptual i metodològic desenvolupat en aquest document. Aquests òrgans esdevenen així una mena de canals de diàleg regular, amb voluntat de permanència en el temps, mitjançant els quals els poders públics promouen l'intercanvi d'opinions

amb la ciutadania, especialment organitzacions socials, en el disseny i execució de les seves actuacions.

No és aquí el moment de fer una anàlisi aprofundida dels punts forts i febles d'aquest òrgans però cal assenyalar el risc del corporativisme, és a dir que només es basi en determinat tipus d'associacions que fan una funció legitimadora de l'actuació pública o el risc de la ineficàcia perquè només compleixen unes funcions merament formals o administratives o d'informe preceptiu però on l'enriquiment i la capacitat creadora de l'intercanvi ordenat d'idees no apareix com a objectiu ni funció principal.

D. REGULACIÓ I CONDICIONANTS

1. Cal una regulació del debat públic?

. La institució del debat públic

Entendrem aquí institució com un sistema en el que es defineix el concepte i els elements essencials d'una determinada matèria per tal de donar-li coherència i regularitat. Per exemple, el conjunt de normes i pràctiques de la compravenda, del matrimoni o de l'herència, ens permeten definir-los com a institucions.

Institucionalitzar no vol dir immobilitzar o incapacitar per modificar o adaptar-se als canvis. Institucionalitzar significa fixar un marc concret amb uns mínims sense els quals no podríem, en puritat, referir-nos a aquesta cosa. Així, per exemple, no podem parlar de compravenda si no hi ha intercanvi de cosa per preu, si hi ha un altre tipus d'intercanvi estem parlant d'un altre contracte. De la mateixa manera no hi ha Debat Públic si no es garanteixen uns mínims que la seva institucionalització ha de definir.

En democràcia és important delimitar el contingut essencial dels canals que permeten exercir els drets. El dret a la participació de l'article 23 de la Constitució té caràcter de fonamental però potser només una proclamació si no es practica, i per practicar-lo calen eines, instruments, canals. El conjunt d'aquestes eines i instruments i les pràctiques derivades és el que podem anomenar institució.

En aquest cas al referir-nos al Debat Públic com a una de les dimensions de la democràcia i del dret a participar en la cosa pública, hem de definir també el conjunt d'instruments que dóna coherència a aquest debat públic, és a dir, la seva institucionalització.

. Riscs de la institucionalització

Es pot convertir en un requisit merament formal, allò que s'ha de complir per farcir l'expedient (un altre paper més que ara es diu informe de debat públic). Es

pot convertir en una mena d'informació pública qualificada com la que ja exigeix el nostre sistema administratiu per regular el procés administratiu. Cal recordar que la informació pública es va incorporar com a requisit al procediment per donar més garantia a les persones afectades per la resolució administrativa. De la mateix manera, el Debat Públic pot ajudar a donar més eficàcia a les actuacions públiques en tant que pot fer aportacions innovadores que les millorin.

El Debat Públic no és una cosa que hagin de suportar els poders públics (en el sentit de tolerar o sofrir amb més o menys resignació) sinó que és quelcom que pot aportar riquesa i innovació a les seves actuacions. No és el mateix suportar que aportar.

. El debat públic no és (no hauria de ser) partidista

La institució del Debat Públic no ha de respondre a interessos de cap partit, de cap opció política. És quelcom que afecta al nucli del sistema democràtic, forma part de la seva essència i de la unitat de les seves tres dimensions. Cal possibilitar-ho per complir el mandat constitucional de facilitar “la més àmplia participació ciutadana en la vida política, econòmica, cultural i social” que proclama l'article 9 de la Constitució.

Per aquesta raó és una necessitat de totes les persones demòcrates, no és de cap partit tot i que cada partit pot tenir i promoure les seves mirades particulars, però l'essència hauria de ser compartida.

2. Condicionants per a la formalització del debat públic

. Una conjuntura de desprestigi de la democràcia

Hi ha veus, desgraciadament cada cop més nombroses, que posant en qüestió el paper de les persones amb responsabilitat política estan qüestionant, volent o sense voler, la política i la manera de fer-la en l'actualitat, és a dir, el sistema democràtic.

El estudis d'opinió més recents ens donen aquest resultat de creixent desprestigi de la democràcia com a sistema per fer la política i les polítiques, especialment entre la població jove, la confiança de la qual envers el sistema democràtic i la perillosa atracció cap a sistemes autoritaris, és un enorme risc (veure Annex III). No hi pot haver democràcia sense demòcrates.

. En nom de la crisi, contra la democràcia

La crisi econòmica provoca efectes diaris sobre milions de persones que han vist canviar brutalment les seves vides en molt poc temps. Això provoca incertesa i por, perquè les necessitats més primàries de l'ésser humà com l'aliment i l'habitatge es fan de difícil accés per a amplis sectors de població.

En aquest context sembla que abordar la millora del sistema polític i la democràcia és un ornament, un luxe que no ens podem permetre "perquè hi ha coses més greus i importants". Les persones que sostenen aquesta opinió confonen que, sense democràcia, no hi haurà polítiques socials i sense polítiques socials no es podrà capgirar aquesta situació.

Atenció a l'increment dels populismes i de les solucions fàcils i demagògiques que s'implanten a cop de missatge perquè poden, estan fent, molt de mal. S'infilten com a pluja fina en el cor i les ments de la gent (modifiquen els marcs cognitius) provocant posicionaments realment perillosos per a la democràcia. La història d'Europa, Espanya i Catalunya ens ensenya com, en no poques ocasions, aquest tipus de missatges s'inoculen com a virus i s'expandeixen amb rapidesa com a epidèmies que s'encomanen amb facilitat.

La manera de conjurar aquests perills és la millora del sistema polític i la intervenció activa i decidida de la ciutadania en la definició de les polítiques públiques, exercint el necessari control i seguiment sobre les actuacions dels seus representants.

. Manca de cultura política.

Malgrat els més de 30 anys de democràcia, la cultura política del país és molt feble i procliu a manipulacions, sobretot si es fan amb els efectes especials amb els que sovint els instigadors d'opinió pública adornen les seves campanyes.

Podem dir que hi ha hagut increment del debat polític; aquests últims tres anys s'està parlant molt de política als grups més primaris, família, amics, escola, feina, però, per contra, es parla poc de democràcia o es qüestiona aquest sistema.

Aquesta manca de pràctica democràtica, fa que en ocasions, resulti complicat defensar posicions pròpies. En algun dels grups de treball realitzats es deia que resulta difícil fer debats públics en municipis de poca població perquè la gent es coneix i no vol, o li costa, dir la seva opinió de manera pública. Ens explicaven un cas concret en el que hi va haver més participació per omplir una butlleta per expressar l'opinió que en els espais destinats a afavorir l'intercanvi d'arguments mirant-se a la cara.

Un altre exemple, en una comarca catalana amb molts municipis petits ens van dir un dia una frase lapidària utilitzada en la comunicació dels pares als fills o dels vells als joves o dels antics als més nous: "no et facis de mal veure", és a dir, comporta't de manera que la gent d'aquí pugui acceptar-ho i no diguis ni facis coses que no entenguin, perquè llavors pots estar condemnat a l'ostracisme o al buit social.

No oblidem que a Catalunya més de la meitat dels municipis (53%) tenen menys de 1.000 habitants i el que podria ser una oportunitat (la proximitat) pot tenir, paradoxalment, efectes contraris i esdevenir amenaça o dificultat.

. El paper deslleial dels mitjans de comunicació

La llibertat de premsa nasqué per fer front als abusos del poder, com una manera de controlar el seu exercici. La nostra Constitució recull el dret a una informació veraç a l'article 20. Però el dret a la informació no és el dret a la manipulació.

Per a la ciutadania el dret a la informació és la possibilitat d'accedir a fonts fidedignes de coneixement dels fets que els han de permetre formar-se una opinió racional i cabal respecte d'una determinada matèria.

Per als propietaris dels mitjans de comunicació, el dret a la informació hauria de ser l'obligació de publicar la veritat, separant opinió d'informació i no tenint el paper d'actors polítics, sense cap control democràtic que s'han arroгат els últims anys.

L'agenda política no la marquen ja els debats entre els diferents partits polítics, la marquen els mitjans de comunicació amb les seves editorials i les seves notícies. No cal més que comprovar les portades dels diaris per observar el biaix purulent que destil·len les seves pàgines.

Són els mitjans de comunicació amb la connivència o la resignació dels poders públics els que diuen de què s'ha de parlar i quan s'ha de parlar. Són ells els que fan "debats públics" convidant els tertulians professionals que generen una cultura i respostes simples a problemes complexos.

No es pretén fer una generalització, segur que hi ha mitjans i professionals que escapen d'aquests estereotips, però cal reconèixer que el corrent dominant és el plantejat.

Han aparegut, tanmateix, els últims anys formes de comunicació i d'informació relacionades amb les xarxes socials que ajuden a conèixer altres punts de vista, tot i que el risc de manipulació continua viu.

. La tendència al corporativisme

La necessària presència d'organitzacions socials en el debat públic i l'acció política no ha de fer oblidar la perillosa tendència a creure que és només en l'àmbit d'aquestes organitzacions on es poden donar el debat i l'acció política.

Es produeixen evidents desequilibris quan determinades organitzacions socials reclamen un plus de presència en els espais de debat públic o es consideren representants de la població quan, en tot cas, serien representatius d'uns determinats corrents d'opinió. Ningú, més enllà de les persones vinculades al seu

projecte, els ha escollit perquè els representin, no hi ha hagut elecció i sense elecció no hi pot haver representació.

L'enfortiment ciutadà que poden afavorir els processos de debat públic no són un enemic per a la consolidació i millora de les associacions. Només cal que aquestes vegin en la utilització d'aquests canals un instrument per a la seva pròpia extensió i consolidació.

. Dificultat per incorporar-lo a l'agenda social

Els moviments socials activats els últims anys, relacionats amb la indignació amb la política i les polítiques, el desacord a les retallades socials, la lluita contra els desnonaments, etc. no han incorporat encara de manera clara la importància del debat i de l'intercanvi d'arguments per construir i enfortir la consciència personal i col·lectiva.

La dimensió dialògica de la democràcia està poc incorporada a l'agenda social i cal fer un esforç per copsar la seva importància. No és l'única dimensió que requereix de canvis i transformacions profundes, la dimensió representativa i la directa també, però no són l'objecte d'aquest document. En tot cas, cal reclamar l'atenció sobre la importància del diàleg perquè en una situació de creixent conflictivitat com l'actual, o trobem espais de diàleg o podem acabar, com dèiem a la Introducció, "arreglant-ho a hòsties".

ANNEX I

DIFERENTS ACCEPCIONS DE LES PARAULES

1. Diàleg públic

Debat

Discussió d'una qüestió entre dues o més persones de posicions contraposades, les quals es troben subjectes a les regles metòdiques d'intervenció i d'exposició de llurs arguments, sota la supervisió d'un conductor (DIEC).

Debatir

Hablar sosteniendo opiniones distintas sobre cierto asunto. (Diccionario Maria Moliner)

Diàleg

Conversa entre dues o més persones.

Comunicació bidireccional entre dos equips informàtics. (DIEC)

Diálogo

Plática entre dos o más personas, que alternativamente manifiestan sus ideas o afectos.

Discusión o trato en busca de avenencia.

... de besugos.

Conversación sin coherencia lógica.

... de sordos.

Conversación en la que los interlocutores no se prestan atención. (RAE)

Discussió (acció de discutir):

Persones de divers parer o diversa opinió, bescanvien arguments sobre una qüestió, un assumpte. (DIEC)

Proposo utilitzar el mot "diàleg" ja que sembla menys fort que debat i que discussió.

Discutir

Tratar entre varias personas, exponiendo y defendiendo cada una su punto de vista, los distintos aspectos de un asunto. Particularmente, hablar una persona con otra para llegar a un acuerdo sobre las condiciones de un trato (...)

("de, por, sobre, con") Sustener dos o más personas opiniones o pretensiones opuestas en un dialogo o conversación: "Discuten de política"). Argumentar, disputar.

Manifiestar alguien una opinión contraria a algo dicho u ordenado por otra persona: "No tolera que se

discutan sus ordenes”). Contradecir, objetar.

(Diccionario María Moliner)

Deliberar

Pesar les raons a favor o en contra d'una decisió a prendre. “L'assemblea no ha deliberat encara sobre aquesta qüestió”. “Sobre això, cal deliberar amb ells.” “És un punt a deliberar.” “Retirar-se els jutges per deliberar.” “Fer una cosa sense deliberar.”

Prendre la decisió (de fer tal o tal cosa) després de pesar les raons a favor o en contra. “Hem deliberat d'acceptar les propostes de l'assemblea”.

(DIEC)

Deliberar

Considerar atenta y detenidamente el pro y el contra de los motivos de una decisión, antes de adoptarla, y la razón o sinrazón de los votos antes de emitirlos.

Resolver algo con premeditación.

(RAE)

Deliberar

Tratar un asunto entre varias personas. Pensar o reflexionar una persona sobre un asunto. (Diccionario María Moliner)

Públic (com a adjectiu):

Que pot veure o saber tothom (DIEC)

No té el mateix significat la paraula “públic” com a adjectiu que la locució adverbial “en públic”. El diàleg públic no té per què ser “en públic”.

Diàleg públic, una definició:

Així tindríem diàleg públic quan dues o més persones discuteixen (parlen, bescanvien arguments) sobre una matèria que pot veure o saber tothom.

És a dir, seria l'oposat a diàleg privat i el fet definitori el donaria la matèria sobre la qual debaten. Si és una matèria que pot (o ha de) veure o saber tothom, seria públic, cas contrari, privat.

2. Debat ciutadà

L'adjectiu “públic” té un altre significat al diccionari de l'IEC (DIEC)

Públic

Relatiu a la nació, a la comunitat

Aquí caldria entendre per “nació” tot allò relacionat amb les institucions públiques i per comunitat, tot allò relacionat amb “el comú”. És a dir tot allò relacionat amb la política, a l'exercici del dret ciutadà a participar en la política, en la *res publica*.

Debat ciutadà, una definició:

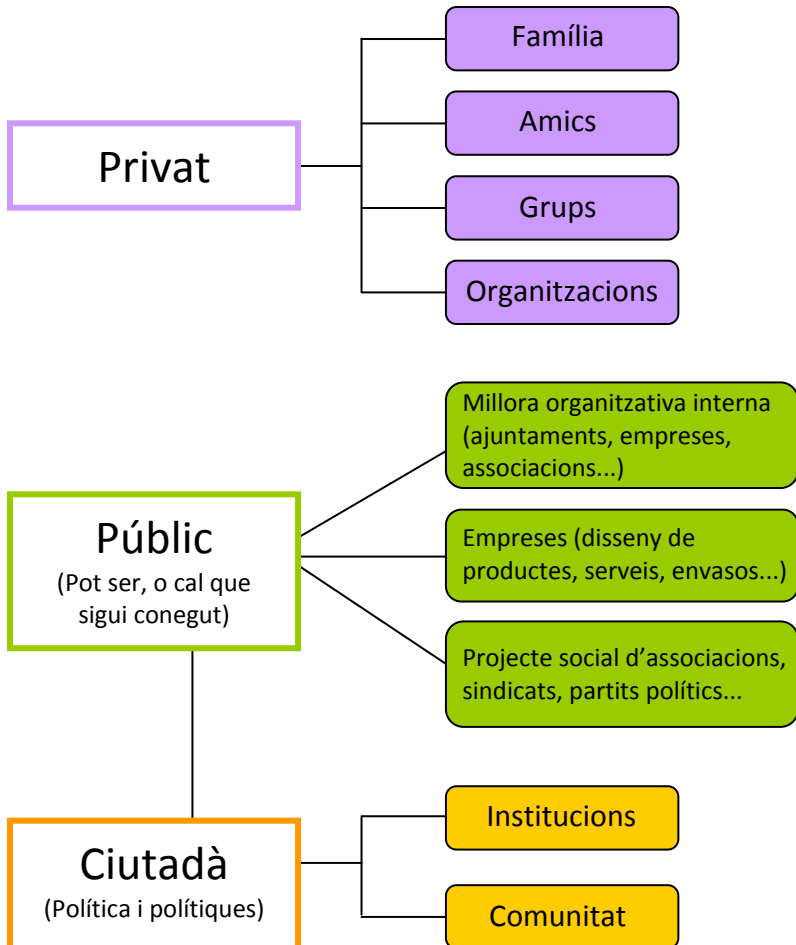
Per això hauríem d'afinar una mica més i parlar de "debat ciutadà" quan dues o més persones discuteixen (parlen, bescanvien arguments) i

- a) la matèria pot ser coneguda per tothom,
- b) és relativa a la nació o la comunitat (els afers públics), i
- c) les persones que hi intervenen ho fan com a ciutadanes, subjectes de drets polítics.

Podríem dir-li també "debat polític" per emfatitzar aquesta relació amb la política, però podria provocar confusions ja que, sembla, que el debat polític sigui allò que es fa al parlament o entre els partits polítics. A més, també podria quedar-se fora el debat sobre accions o temes "comunitaris" que, poden no tenir transcendència institucional.

ANNEX II.

UN ESQUEMA DELS DIFERENTS TIPUS DE DEBAT

Les tècniques, eines, instruments i dinàmiques per fer un debat eficaç són molt similars en tots els tipus. Tanmateix, el debat ciutadà en tant que té relació amb la política i la presa de decisions que afecten a la comunitat cal que tingui unes regles molt clares de com s'ha de promoure i desenvolupar.

ANNEX III.

L'AFECCIÓ DEMOCRÀTICA A CATALUNYA EN ELS SONDEJOS DE L'ICPS

Font: Institut de Ciències Polítiques i Socials

<http://www.icps.es/archivos/sondeigs/SC2011catala.pdf>

<http://www.icps.es/archivos/sondeigs/SC2010catala.pdf>

<http://www.icps.es/archivos/sondeigs/SC2009.pdf>

<http://www.icps.es/archivos/sondeigs/SC2008.pdf>

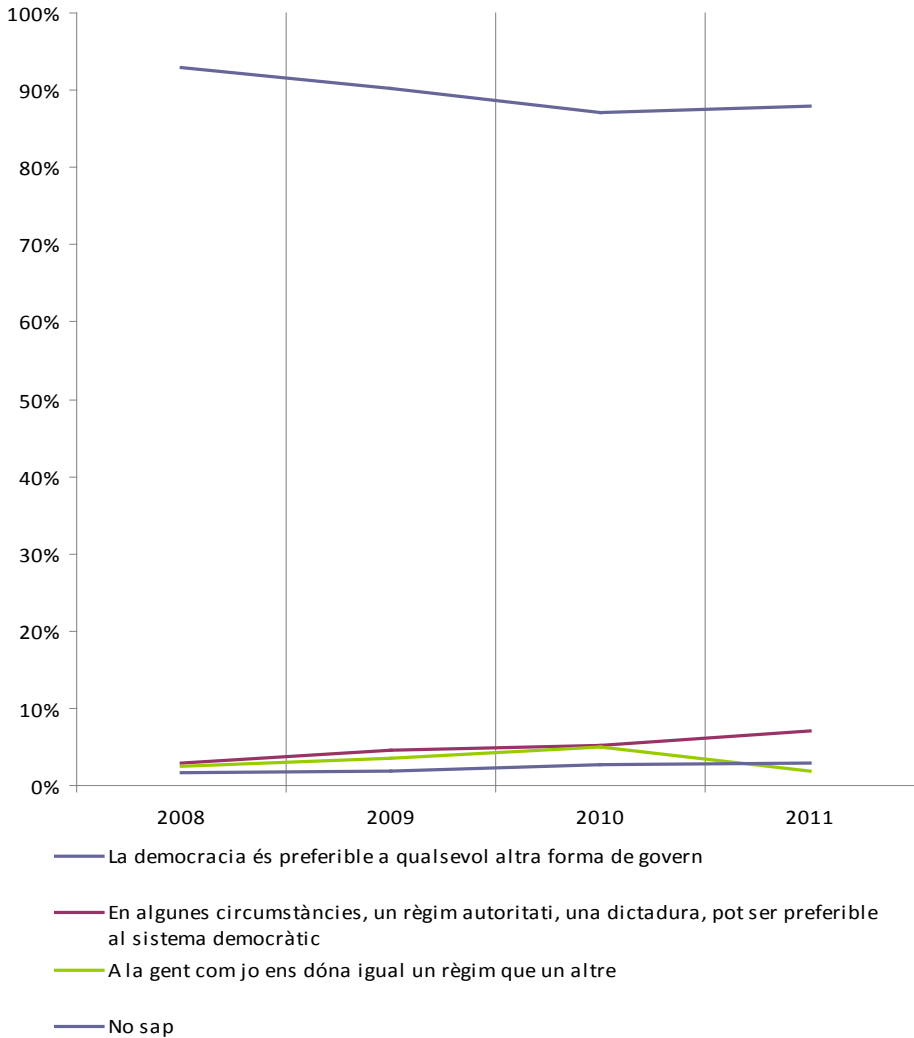
(respostes en %)	2008	2009	2010	2011
La democràcia és preferible a qualsevol altra forma de govern	92,9	90,2	87,1	87,9
En algunes circumstàncies, un règim autoritari, una dictadura, pot ser preferible al sistema democràtic	3,0	4,5	5,2	7,1
A la gent com jo ens dóna igual un règim que un altre	2,4	3,5	4,9	1,8
No sap	1,6	1,8	2,7	2,9
No contesta	0,1	0,0	0,1	0,3
Total	100%	100%	100%	100%
Molt satisfet amb el funcionament de la nostra democràcia	7,0	3,2	1,7	1,6
Bastant satisfet	55,1	41,6	45,7	30,8
Poc satisfet	30,2	42,8	41,7	49,0
Gens satisfet	5,2	9,8	8,7	16,6
No sap	2,2	2,4	2,1	1,9
No contesta	0,2	0,2	0,1	0,1
Total	100%	100%	100%	100%

Destacant les franges d'edat 18 a 24 i 25 a 34

(respostes en %)	2008	2008	2009	2009	2010	2010	2011	2011
	18/24	25/34	18/24	25/34	18/24	25/34	18/24	25/34
La democràcia és preferible a qualsevol altra forma de govern	87,0	91,5	79,1	89,6	82,4	82,3	73,9	85,7
En algunes circumstàncies, un règim autoritari, una dictadura, pot ser preferible al sistema democràtic	4,3	2,7	8,2	3,5	6,5	7,0	12,8	10,0
A la gent com jo ens dóna igual un règim que un altre	4,35	3,1	7,3	5,0	8,4	6,1	6,6	1,5
No sap	4,35	2,3	5,4	1,9	2,7	4,6	6,3	2,3
No contesta	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,4
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

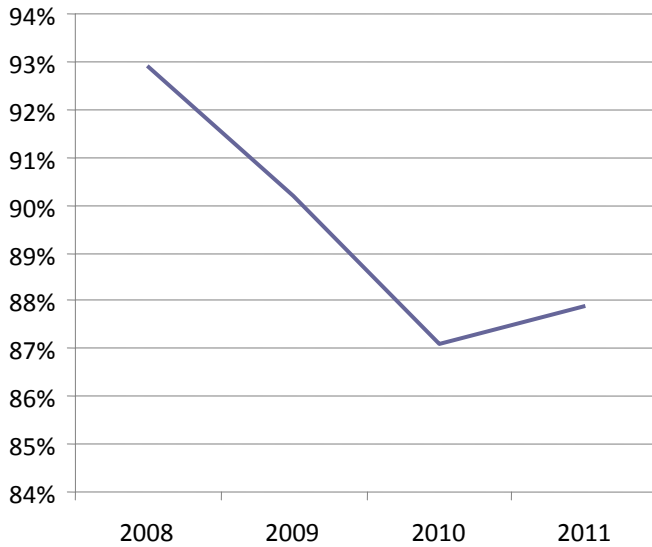
(respostes en %)	2008	2008	2009	2009	2010	2010	2011	2011
	18/24	25/34	18/24	25/34	18/24	25/34	18/24	25/34
Molt satisfet amb el funcionament de la nostra democràcia	3,5	6,9	0,9	5,4	0,3	2,3	1,3	2,0
Bastant satisfet	58,3	53,5	34,5	35,5	50,6	46,5	25,9	30,1
Poc satisfet	29,6	28,1	43,6	43,2	37,6	37,1	49,5	45,4
Gens satisfet	7,0	6,9	15,5	11,6	5,4	10,6	17,7	20,4
No sap	1,6	3,8	5,5	4,2	6,1	3,4	5,6	1,6
No contesta	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,5
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Evulci3 sobre preferències respecte el sistema polític

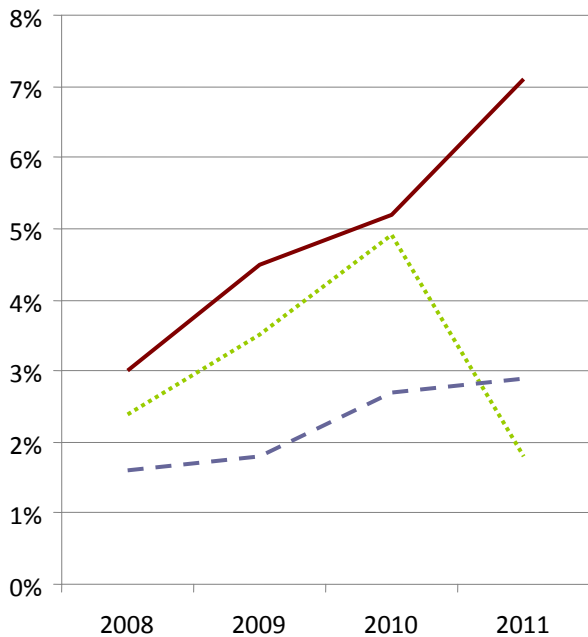

Elaboraci3 pr3pia a partir de les dades de l'ICPS

Evolució de la resposta **"La democràcia és preferible a qualsevol** **altra forma de govern"**

Tendència a la necessitat de dictadura

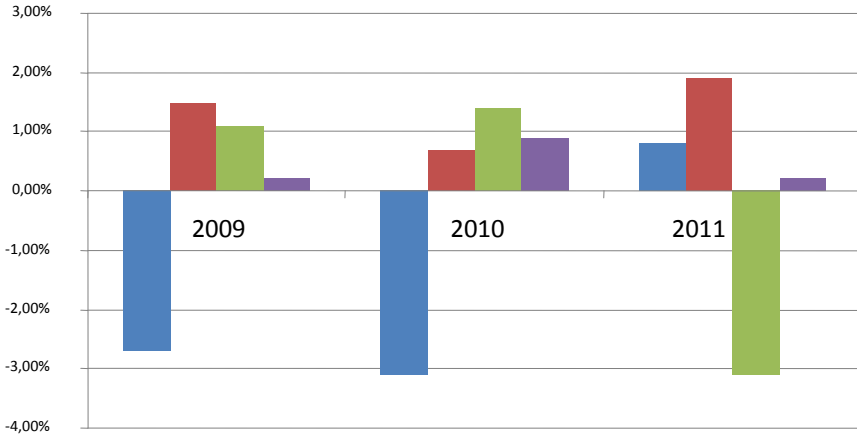
— En algunes circumstàncies, un règim autoritari, dictadura, pot ser preferible al sistema democràtic.

..... A la gent com jo ens dóna igual un règim que un altre.

- - - No sap.

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'ICPS

Diferències respecte les dades de 2008

- La democràcia és preferible a qualsevol altra forma de govern.
- En algunes circumstàncies, un règim autoritari, una dictadura, pot ser preferible al sistema democràtic.
- A la gent com jo ens dóna igual un règim que un altre.
- No sap.

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'ICPS

ANNEX IV.

MÈTODES DE DESINFORMACIÓ A INTERNET

L'article complet "Desinformation: How It Works" de Brandon Smith es pot trobar en anglès

a <http://www.informationclearinghouse.info/article32163.htm>

La font en castellà "¿Cómo funciona la desinformación?" és

a <http://www.attac.es/2012/08/21/como-funciona-la-desinformacion/>

La traducció al català és nostra.

Mètodes de desinformació a Internet

Trolls a Internet, coneguts també com "pòsters pagats" o "bloguers pagats" són creixentment i obertament utilitzats tant per corporacions privades com per governs, sovint amb propòsits de mercadeig o de "relacions públiques" (Obama és tristament conegut per aquesta pràctica.) El "trolling" a Internet és, per cert, una indústria en ràpid creixement.

Els trolls usen una àmplia varietat d'estratègies, algunes de les quals són exclusives d'Internet. Aquestes són tan sols unes quantes:

1. Fes comentaris ofensius per distreure o frustrar: una tàctica d'Alinsky utilitzada per emocionar la gent, encara que és menys efectiva a causa de la naturalesa impersonal de la Web.
2. Presenta't com un partidari de la veritat, després fes comentaris que desacreditin al moviment: Hem vist això fins i tot als nostres propis fòrums - trolls es presenten com partidaris del Moviment per la Llibertat, després

col·loquen llargues diatribes incoherents per aparentar ser racista o dement. La clau d'aquesta tàctica és fer referències a arguments comuns del Moviment per la Llibertat mentre alhora es barbotegen insensateses, per fer que arguments, d'una altra manera vàlids, semblin ridículs per associació. És sabut que aquests "Trolls-troians" col·loquen comentaris que inciten a la violència, una tècnica que, òbviament, té el propòsit de justificar les asseveracions de propagandistes de think-tanks, que promouen el temor als constitucionalistes com si fossin potencials terroristes de l'interior.

3. Domini de discussions: els Trolls s'interposen freqüentment en discussions productives en la web a fi d'apartar-les del seu objectiu i frustrar els participants.

4. Respostes preescrites: molts trolls reben una llista o base de dades amb punts de conversa prèviament planificats, preparats com a respostes generalitzades i enganyoses a arguments honestos. Quan les col·loquen, les seves paraules sonen estranyament plàstiques i ben assajades.

5. Associació falsa: això funciona mà a mà amb l'ítem Núm. 2, invocant els estereotips establerts pel "Troll-troia". Per exemple, qualificar els que s'oposen a la Reserva Federal" de "teòrics conspiradors" o "Ilunàtics"; associant deliberadament als moviments antiglobalització amb racistes i terroristes interns; mitjançant connotacions inherentment negatives; i utilitzant associacions falses per provocar prejudicis i dissuadir la gent d'examinar objectivament l'evidència.

6. Moderació falsa: pretenent ser la "veu de la raó" en una discussió amb parts òbvies i definides en un intent d'allunyar la gent del que és evidentment verídica cap a una "àrea grisa", en la qual la veritat es fa "relativa".

7. Arguments de testafarro: una tècnica molt comuna. Encara que no ho faci, el troll acusarà a l'opinió oposada de subscriure un cert punt de vista per després atacar-lo. O posa paraules a la boca d'aquesta opinió contrària i després rebutja aquestes paraules específiques.

De vegades aquestes estratègies són utilitzades per gent comuna i corrent amb seriosos problemes de personalitat. Tanmateix, si es veu algú que utilitza freqüentment aquestes tàctiques, o utilitza moltes d'elles alhora, es pot estar davant d'un troll d'Internet pagat.

Aturar la desinformació

La millor manera de desarmar els agents de la desinformació és conèixer integralment els seus mètodes. Això ens capacita per assenyalar exactament el què estan fent en l'instant en que tracten de fer-ho. La denúncia immediata d'una tàctica de desinformació mentre s'està utilitzant és altament destructiva per a l'usuari. Fa que semblin estúpids, deshonestos i febles fins i tot per intentar-ho. Els trolls d'Internet en especial no saben com enfrontar el fet que els seus mètodes siguin desemmascarats directament davant els seus ulls i generalment abandonen el debat quan ocorre.

La veritat és preciosa. És una llàstima que hi hagi tantes persones en la nostra societat que li hagin perdut el respecte; persones que han venut la seva consciència i la seva ànima per recompenses financeres temporals mentre sacrifiquen l'estabilitat i l'equilibri de la resta del país quan ho fan.

La psique humana viu de l'aire de la veritat. Sense ella, la humanitat no pot sobreviure. Sense ella, l'espècie col·lapsarà a falta d'aliment intel·lectual i emocional.

La desinformació no només amenaça la nostra visió del funcionament del món, sinó que ens fa vulnerables a la por, al malentès i al dubte, coses totes elles que ens porten a la destrucció. Pot dur a bones persones a cometre terribles atrocitats en contra d'altres o fins i tot contra si mateixes. Sense un esforç concertat i organitzat per neutralitzar les mentides produïdes en massa, el futur certament serà fred i ombrívol.

ANNEX V.

Listat de participants als grups de debat

1. **Quim Brugué** (IGOP-UAB)
2. **Joan Subirats** (IGOP-UAB)
3. **Ismael Blanco** (IGOP-UAB)
4. **Marc Parés** (IGOP-UAB)
5. **Ernesto Morales** (IGOP-UAB)
6. **Josep Lluís Martí** (UPF)
7. **Elisabeth Maluquer** (Generalitat de Catalunya)
8. **Lucas Martínez Chito** (Ajuntament Barcelona, Districte Nou Barris)
9. **Àgata Sol Rueda** (ECAS)
10. **Josep Martí** (Dempeus per la salut pública)
11. **Arnau Garcia Conesa** (Minyons escoltes i guies Sant Jordi)
12. **Josep Maria Navarro** (UB)
13. **Carol Blesa** (ARC Mediación)
14. **Tatiana Mansilla** (Ajuntament Castelldefels)
15. **Manel Gil** (EDAS)
16. **Xavier Sabaté** (Espai Tres)
17. **Teresa Puig** (Ajuntament Badalona)
18. **Yolanda Jiménez** (EIDOS)
19. **Anna B. Sánchez** (Sociòloga)
20. **Isaac Comas** (Ajuntament Cerdanyola)
21. **Marc Majós** (Indic)
22. **Griselda Castelló** (Ajuntament Vilanova i la Geltrú)
23. **Alex Casademunt** (UAB)
24. **Albert De Gregorio** (Direcció de Drets Civils Aj. Barcelona)
25. **Coia Poblet** (CERES)
26. **Cristóbal González** (Ajuntament Santa Coloma de Gramenet)
27. **Jaume Gatell** (Diputació de Barcelona)
28. **David Dueñas** (URV)
29. **Juanjo Moreno** (Espai Actiu)
30. **Josep Martí** (Centre Anàlisi i Polítiques sanitàries)
31. **Jesús Sanz** (Fundació Ferrer i Guàrdia)
32. **Leonardo Díaz** (Fundació Pi i Sunyer)
33. **Miky Aragón** (Consell d'Associacions de Barcelona)
34. **Jordi Foix** (Fundació Els Tres Turons)
35. **Salvador Casas** (Torre Jussana)
36. **Marta López** (Casals de Joves de Catalunya)
37. **Elena Rovira** (Fundació Desenvolupament Comunitari)
38. **Sergio De Maya**
39. **Sergi Contreras** (Consell Nacional de la Joventut de Catalunya)

Aquesta publicació ha estat possible gràcies a l'ajut de l'Ajuntament de Barcelona-Participació Ciutadana i Associacionisme.

Aquesta publicació és un projecte de l'Escola de l'IGOP-UAB.

Coordinació

Fernando Pindado i Oscar Rebollo

Estudiant en pràctiques

Sara Moreno

Escola IGOP

Institut de Govern i polítiques públiques

Urrutia, 17

08042 Barcelona

+34 93 407 62 03

igop.bcn@uab.cat

Aquesta publicació ha estat possible gràcies a l'ajut de l'Ajuntament de Barcelona - Participació ciutadana i Associacionisme.

Ajuntament de
Barcelona